

Ivan Zelić

T. P. Marovića 1, HR-21209 Mravince, Split
ivan.zelic3@st.t-com.hr

Logika na Katoličkom sveučilištu u Lublinu

Sažetak

Poljska logika doživjela je procvat između dva svjetska rata i igrala je važnu ulogu na poljskim sveučilištima. Taj procvat bitno je obilježio filozofiju u Poljskoj u 20. stoljeću. Katoličko sveučilište u Lublinu (Katolički Univerzitet Lubelski, KUL) osnovano je 1918. godine, a njegov Filozofski fakultet i Katedra za logiku 1946. godine. Uloga koju je logika imala na KUL odražava tipičnu poljsku tradiciju iz prve polovine stoljeća i stariju tradiciju srednjovjekovnih sveučilišta. Među logičarima koji su predavali na ovom sveučilištu ističu se Antoni Korcik, Józef Iwanicki, Jerzy Kalinowski, Stanisław Kamiński, Ludwik Borkowski i Stanisław Kiczuk. Oni su dali značajan doprinos logici i njezinoj primjeni u filozofiji, ne samo u Poljskoj. U njihovu radu možemo naći utjecaje analitičkih i tomističkih pravaca, lavovsko-varšavske i lublinske škole.

Ključne riječi

poljska filozofija, poljska logika, Katoličko sveučilište u Lublinu, lublinska škola, lavovsko-varšavska škola, krakovski krug, deontička logika, prirodna dedukcija

U ovom članku prikazat ćemo ulogu logike na Katoličkom sveučilištu u Lublinu u Poljskoj te život i djelo logičara koji su djelovali na tome sveučilištu. Težište prikaza bit će na razdoblju od osnivanja Filozofskog fakulteta 1946. godine do propasti komunizma u Poljskoj 1989. godine. Najviše pažnje posvetit ćemo djelu šestorice vodećih logičara koji su djelovali na ovome sveučilištu. Nećemo govoriti o našim suvremenicima, nego o onima koji su već umrli ili su umirovljeni. Nećemo govoriti ni o onima koji su formirani na Katoličkom sveučilištu u Lublinu pa s njega ubrzo otišli.

Poljski povjesničari slažu se da suvremena poljska filozofija započinje dolaskom Kazimierza Twardowskog 1895. godine na Sveučilište u Lavovu.¹ Također se slažu da je njegova lavovska, kasnije lavovsko-varšavska škola, bitno odredila poljsku filozofiju u 20. stoljeću, posebno u prvoj polovici

1

Tada je Poljska već jedno stoljeće bila podijeljena između Rusije, Njemačke i Austrije. Jedino u najmanjem, austrijskom dijelu postojala su sveučilišta na poljskom jeziku, u Krakovu i Lavovu. Kazimierz Twardowski (1866.–1938.) je rođen, školovao se i doktorirao u Beču, kod Franza Brentana. Punih 35 godina predavao je filozofiju na Sveučilištu Jana Kazimira u Lavovu. O njemu vidi njegov vlastiti prikaz: Kazimierz Twardowski, »Self-Portrait«, u: Kazimierz Twardowski, *On Actions, Products and Other Topics in*

Philosophy, Johannes Brandl i Jan Woleński (ur.), Rodopi, Amsterdam 1999., str. 17–31. Vidi i prikaze njegovih učenika: Roman Ingarden, »The Scientific Activity of Kazimierz Twardowski«, *Studia philosophica*, Vol. III, 1939–1946., str. 17–30 i Tadeusz Czeżowski, »Twardowski as Teacher«, *Studia philosophica*, Vol. III, 1939–1946., str. 13–17. Vidi također i: Henryk Skolimowski, *Polish Analytical Philosophy. A Survey and a Comparison with British Analytical Philosophy*, Routledge and Kegan Paul, London 1967., str. 24–55.

stoljeća. Tadeusz Czeżowski, jedan od njegovih učenika, pisao je kasnije da tada

»... nije bilo nikakvih poljskih filozofskih škola. Školu je stvorio Twardowski. Ona je bila gotova kad je Poljska 1918. ponovno stekla nezavisnost i bila je tako jaka i imala tako solidne temelje da nije samo dominirala (...) nego je utjecala i na filozofe koji nisu s njom bili direktno vezani, ne na taj način da oni napuste svoje ideje i promijene svoje interese, nego na način da prožme poljska filozofska djela onim metodološkim zahtjevima i načinom bavljenja filozofskim problemima koji je tipičan za školu Twardowskoga. (...) Na ovaj način se utjecaj filozofske aktivnosti Twardowskoga proširio po cijeloj zemlji stvarajući jedan tipičan filozofski stil rada.«²

Twardowski je svjesno po dolasku u Lavov velikim dijelom žrtvovao svoj vlastiti istraživački rad da bi se mogao posvetiti formaciji novih poljskih filozofa. On je izuzetno cijenio ulogu sveučilišta u životu nacije i ulogu filozofije u životu i radu sveučilišta.³ U svom nastavnom radu, u formaciji svojih studenata i doktoranata, stavljao je naglasak na preciznost, argumentiranost i logičnost mišljenja, preporučivao je »malu filozofiju«.

»Usadio je svojim studentima ljubav za jasnoću, rigoroznost i ozbiljnost (...) naučio ih je također da poštuju i ozbiljno istražuju povijest filozofije.«⁴

Često se piše da ono što povezuje lavovsko-varšavsku školu nije skup teza o stvarnosti koje bi svi prihvaćali, nego da su to više zajednički metodološki standardi. To jest velikim dijelom točno, ali ipak držimo da je u pravu Barry Smith kada piše da se vidi i

»... da je realistički pristup kojega promovirao Twardowski bio ono što su poljski filozofi uzimali kao nešto što se samo po sebi razumije i što su skoro univerzalno prihvaćali.«⁵

Prvi učenik Twardowskoga koji je uz njega na Sveučilištu u Lavovu postao docent bio je Jan Łukasiewicz koji je predavao logiku.⁶ Łukasiewicz je poslije prešao na novoosnovano Sveučilište u Varšavi i tamo je između dva svjetska rata vodio logičku varšavsku školu, jednu od tada vodećih u svijetu.⁷ Poljski logičari došli su do mnogih značajnih novih otkrića, ali su isto tako prvi sustavno suvremenim metodama istraživali povijest logike. Jedan od četiri zaključka Łukasiewiczzevog članka o važnosti logičke analize za spoznaju glasi:

»Povijest logike treba biti ponovno napisana i to od povjesničara koji temeljito vlada logistikom.«⁸

Dapače, ova dva područja rada bila su međusobno plodno povezana. Tako je Łukasiewicz do ideje o zasnivanju trovalentne logike došao proučavajući Aristotela.⁹

Potrebno je spomenuti da su poljski logičari i filozofi, koji su dobro poznavali i obilno koristili logiku u svome radu, ne samo sami visoko cijenili svoj rad nego su bili i u društvu visoko poštovani i imali su široki utjecaj. To se, među ostalim, pokazalo i time što su zauzimali položaje koji su im omogućavali utjecaj na visoko školstvo u Poljskoj. Tako je, na primjer, Twardowski tri puta bio rektor Sveučilišta Jana Kazimira u Lavovu, a Łukasiewicz je ne samo dva puta bio rektor Sveučilišta u Varšavi nego je neko vrijeme bio i ministar prosvjete u vladi Republike Poljske.

Na katoličkim visokim učilištima u Poljskoj prevladavala je u 20. stoljeću tomistička filozofija. Međutim, postojalo je više pravaca poljskog tomizma, Nieznański ih razlikuje čak pet.¹⁰ Nesporno je da je u prvoj polovini stoljeća dominirao tzv. louvainški tomizam, pod utjecajem jednoga od prvih i najvećih svjetskih tomističkih središta na Katoličkom sveučilištu u Louvainu (Uni-

versité catholique de Louvain) u Belgiji. Ali nekoliko godina prije početka Drugog svjetskog rata formirao se u Krakovu jedan originalno poljski pravac tomizma, tzv. Krakovski krug. Taj pravac kasnije je nazvan analitičkim tomizmom. On je želio primjenjivati formalne metode suvremene logičke analize u analizi filozofskih, posebno metafizičkih pitanja. Krug je nastao pod utjecajem i uz podršku Łukasiewicza, njegov vodeći član bio je Jan Salamucha, a najpoznatiji Józef M. Bocheński.¹¹ Rat je zbrisao ovaj krug, Salamuchu su ubili nacisti, a Bocheński je ostao u inozemstvu, no ideje nisu nestale. Blizak idejama ovoga kruga bio je Józef Iwanicki o kojemu ćemo govoriti kasnije.

Od sredine dvadesetog stoljeća vodeći pravac poljskog tomizma postaje lublinska škola tzv. egzistencijalnog tomizma ili, kako su se kasnije obično nazivali, lublinska škola klasične filozofije.¹² Njezin začetnik bio je Ste-

2

T. Czeżowski, »Twardowski as Teacher«, str. 13.

3

Usporedi njegov govor kojega je održao primajući počasni doktorat na Sveučilištu u Poznaju: Kazimierz Twardowski, »The Majesty of the University«, u: Jerzy Brzeziński i Leszek Nowak (ur.), *The Idea of the University*, Rodopi, Amsterdam 1997., str. 9–17.

4

Barry Smith, »Why Polish Philosophy Does Not Exist«, u: Jacek Jadacki i Jacek Pańniczek (ur.), *The Lvov-Warsaw School – The New Generation*, Rodopi, Amsterdam 2006., str. 26–27.

5

Isto, str. 29.

6

Jan Łukasiewicz (1878.–1956.) rođen je u Lavovu gdje je započeo studij prava, ali se brzo prebacio na filozofiju i matematiku. U Lavovu je kod Twardowskoga i doktorirao, a nakon toga se usavršavao na Sveučilištu u Berlinu u Njemačkoj i na Katoličkom sveučilištu u Louvainu u Belgiji. Predavao je u Lavovu do Prvog svjetskog rata, u Varšavi između dva svjetska rata i u Dublinu u Irskoj od 1946. godine dalje.

7

O varšavskoj logičkoj školi vidi u: Jan Woleński, »The Achievements of the Polish School of Logic«, u: Thomas Baldwin (ur.), *The Cambridge History of Philosophy 1870–1945*, Cambridge University Press, Cambridge 2003., str. 401–416. Prikaz koji obuhvaća i druge poljske centre i pokazuje razvoj poljske logike od početka stoljeća vidi u: Jan Woleński, »Mathematical Logic in Poland 1900–1939: People, Circles, Institutions, Ideas«, *Modern Logic*, Vol. 5, No. 4 (1995), str. 363–405.

8

Jan Łukasiewicz, »Bedeutung der logischen Analyse für die Erkenntnis«, u: David Pearce

i Jan Woleński (ur.), *Logischer Rationalismus, Philosophische Schriften der Lemberg-Warschauer Schule*, Athenäum Verlag, Frankfurt am Main 1988., str. 98. Treba napomenuti da se tada riječ 'logistika' često koristila kao sinonim za suvremenu 'matematičku' ili 'simboličku' logiku.

9

Usp. Jan Łukasiewicz, »O stavu protuslovlja kod Aristotela«, u: Pavel Gregorić i Filip Grgić (ur.), *Aristotelova Metafizika. Zbirka rasprava*, KruZak, Zagreb 2003., str. 129–148 i Ян Лукасевич, »О трехзначной логике«, u: В. Л. Васюков (ur.), *Исследования аналитического наследия Львовско-Варшавской школы*, Издательский дом Мир, Санкт-Петербург 2006., str. 261–262.

10

Edward Nieznański, »Polonia«, u: *La filosofia cristiana nei secoli XIX e XX*, Emerich Co-reth, Walter M. Neidel i Georg Pfligersdorffer (ur.), Vol. II: *Ritorno all'eredità scolastica*, Città Nuova, Roma 1994., str. 906–921.

11

O Krakovskom krugu iz pera njegova najpoznatijeg člana vidi u: Józef M. Bocheński, »The Cracow Circle«, u: *The Vienna Circle and the Lvov-Warsaw School*, Klemens Szaniawski (ur.), Kluwer Academic Publishers, Dordrecht 1989. O Salamuchi vidi u: Jacek Jadacki i Kordula Świątorzecka, »On Jan Salamucha's Life and Work«, u: Jan Salamucha, *Knowledge and Faith*, Kordula Świątorzecka i Jacek Juliusz Jadacki (ur.), Rodopi, Amsterdam 2003., str. 11–57. Vidi također i: Roger Pouivet, »Jan Salamucha's Analytical Thomism«, u: Sandra Lapointe, Jan Wolenski, Mathieu Marion i Wioletta Miskiewicz (ur.), *The Golden Age of Polish Philosophy, Kazimierz Twardowski's Philosophical Legacy*, Springer, Dordrecht 2009., str. 235–244.

12

O lublinskoj školi vidi u: Ivan Zelić, »Lublinska filozofska škola«, u: Ivan Koprek (ur.), *Defensor hominis*, zbornik radova na me-

fan Swieżawski, vodeći predstavnik Mieczysław Albert Krąpiec, a u grupu osnivača spadala su i dvojica filozofa o kojima ćemo govoriti kasnije, Jerzy Kalinowski i Stanisław Kamiński, te Karol Wojtyła, kasniji papa Ivan Pavao II. Najvažniji utjecaj na ovu školu imao je Étienne Gilson, jedan od dvojice vodećih tomističkih filozofa 20. stoljeća, ali bio je prisutan i određeni utjecaj lavovsko-varšavske škole i uopće duha tadašnje poljske filozofije. I jedan i drugi utjecaj nisu došli jedino pisanom riječju, nego i osobnim kontaktom: Swieżawski je studirao u Lavovu kod Twardowskoga, tamo je i doktorirao i bio asistent, ali se usavršavao i u Francuskoj kod Gilsona.¹³

Katoličko sveučilište u Lublinu (Katolički Uniwersytet Lubelski, KUL) osnovano je 1918. godine nakon ponovne uspostave nezavisne poljske države. Osnovao ga je poljski episkopat, a inicijativu za osnivanje pokrenuo je Idzi Radziszewski¹⁴ koji je bio i prvi rektor sveučilišta. Prva akademska godina svečano je započela 8. prosinca 1918. s četiri fakulteta: Teološkim fakultetom (Wydział Teologiczny), Fakultetom kanonskog prava (Wydział Prawa Kanonicznego), Fakultetom pravnih i društveno-ekonomskih znanosti (Wydział Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych) i Fakultetom humanističkih znanosti (Wydział Nauk Humanistycznych). U okviru Fakulteta humanističkih znanosti postojao je Odsjek za filozofiju, ali filozofski predmeti predavani su na svim fakultetima.

Položaj filozofije na Katoličkom sveučilištu u Lublinu Stanisław Janeczek je ovako sažeto prikazao:

»Filozofija je na KUL izgleda sveprisutna jer ona je, slično kao na srednjovjekovnom sveučilištu, vršila i vrši propedeutičke funkcije. Studenti svih fakulteta moraju steći filozofsku kulturu mnogo temeljitije nego na drugim poljskim sveučilištima. Time ukazujemo na stari ideal da je filozofija *alma mater* svih drugih znanstvenih disciplina i iznosimo činjenicu da se sveučilište brine da bi studenti svih odjela mogli bolje uočiti specifični karakter svoje vlastite discipline u odnosu na povijesnu i metodološku pozadinu. (...) Tako su (...) studenti svih fakulteta od samog početka morali i moraju polagati ispite iz temeljne filozofske problematike, uključujući posebno povijest filozofije i etiku, kao i discipline koje razvijaju formalne vještine, kao logiku i metodologiju.«¹⁵

Prvi predavač logike na Katoličkom sveučilištu u Lublinu bio je Stanisław Dominczak. On je rođen 1880. godine, studirao je na Duhovnoj akademiji u Petrogradu, a doktorirao je 1907. godine na Katoličkom sveučilištu u Louvainu u Belgiji. U Lublinu je predavao do 1925. godine, a zadnje akademske godine bio je i pročelnik Odsjeka za filozofiju. Potom je prešao na Sveučilište u Vilniusu, a već 1936. godine je umro. Glavno Dominczakovo djelo je knjiga *Modalni sudovi kod Aristotela i kod skolastika*.¹⁶ On naglašava da cilj toga djela nije prikazati cijelu povijest modalne logike niti usporediti je sa suvremenim pogledima, nego izložiti Aristotelovu modalnu logiku i razvoj koji su ostvarili skolastičari.¹⁷ Iako je svjestan važnosti njihova doprinosa, napominje i da oni nisu rekli zadnju riječ o modalnoj logici te da to nije ni moguće jer logika može uvijek dalje napredovati.¹⁸ Nakon Dominczakova odlaska iz Lublina, logiku je predavao Henryk Jakubanis, Litvanac rođen 1879. godine, koji je studirao i predavao na Sveučilištu svetog Vladimira u Kijevu. Umro je u Lublinu 1949. godine.

Nakon razdoblja Drugog svjetskog rata i nacističke okupacije, razdoblja u kojemu su nacisti zabranili svaku visokoškolsku djelatnost u Poljskoj i mnoge profesore smaknuli ili poslali u logore, Katoličko sveučilište u Lublinu bilo je prvo poljsko sveučilište koje je obnovilo svoj rad, već 21. kolovoza 1944. Ključni događaj za napredak nastavne, a posebno procvat znanstvenoistraživačke djelatnosti iz filozofije bilo je osnivanje posebnog filozofskog fakulteta,

točnije Fakulteta za kršćansku filozofiju (Wydział Filozofii Chrześcijańskiej). Fakultet je svečano otvoren 10. studenoga 1946.

Kada je osnovan posebni filozofski fakultet, na njemu je osnovana i posebna katedra za logiku. Prvi voditelj ove Katedre bio je Antoni Korcik. Naslijedio ga je Stanisław Kaminski, koji je uz Katedru metodologije znanosti od 1962. godine preuzeo i Katedru za logiku. Potom je Katedru 1975. godine preuzeo Ludwik Borkowski i vodio je jedno desetljeće. Na samome kraju razdoblja komunističke vlasti od 1986. godine i dalje na kraju stoljeća vodio ju je Stanisław Kiczuk. Osim ove četvorice, prikazat ćemo i život i djelo još dvojice logičara. Prvi je Jerzy Kalinowski, najvažniji od lublinskih logičara i neko vrijeme dekan Filozofskog fakulteta. Drugi je Józef Iwanicki, neko vrijeme rektor Sveučilišta, koji doduše u Lublinu nije predavao logiku, ali bavio se njome i predavao je na nekim drugim učilištima.

Antoni Korcik rođen je 28. svibnja 1892. u mjestu Krasnymstawie blizu Lublina. Po završetku srednje škole započeo je 1916. godine studij matematike na Sveučilištu u Odesi. Već sljedeće godine prešao je u sjemenište u Żytomierzu. Nakon svećeničkog ređenja započeo je studij klasične filologije i filozofije na Fakultetu humanističkih znanosti Katoličkog sveučilišta u Lublinu. Nakon dvije godine prešao je na Sveučilište u Varšavi i tamo je 1926. godine završio studij filozofije. Na istom sveučilištu je 1932. godine postigao doktorat iz filozofije obranivši doktorsku disertaciju »Aristotelova teorija konverzije asertoričkih sudova u svjetlu teorije dedukcije«. ¹⁹ Za istraživanje povijesti logike zainteresirao ga je vodeći poljski logičar Jan Łukasiewicz. Godine 1948. je na Jagelonskom sveučilištu u Krakovu obranio habilitacijski rad »Aristotelova teorija silogizma asertoričkih sudova u osnovi tradicionalne logike«. ²⁰

Od 1932. do 1942. godine Korcik je predavao povijest filozofije na Teološkom fakultetu Sveučilišta u Vilniusu. Tada su ga njemačke okupacijske vlasti internirale i od 1942. do 1944. godine bio je u logoru. Sljedeću godinu dana bio je profesor sjemeništa u Vilniusu, a onda su sovjetske vlasti zatvorile tu ustanovu. Od 1945. godine do umirovljenja 1963. godine predavao je na Ka-

đunarodnom simpoziju »Čovjek u filozofiji K. Wojtyła – pape Ivana Pavla II.«, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 2003., str. 25–40. Treba napomenuti s jedne strane da nikad nisu svi profesori filozofije na Katoličkom sveučilištu u Lublinu pripadali toj lublinskoj školi, a s druge strane da se utjecaj škole nije ograničio na Lublin nego se proširio po cijeloj Poljskoj, pa i izvan Poljske.

13

O Swieżawskom vidi opširnije u: Jan Czerkawski i Przemysław Gut (ur.), *Stefan Swieżawski – Osoba i dzieło*, Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2006.

14

Idzi Radziszewski (1871.–1922.) bio je poljski filozof, svećenik, rektor Carske duhovne akademije u Petrogradu od 1914. do 1918. godine. Doktorirao je iz filozofije na Katoličkom sveučilištu u Louvainu u Belgiji, mentor mu je bio Desiré Mercier, osnivač i prvi predsjednik Višeg instituta za filozofiju (Institut supérieur de philosophie) u Louvainu i osnivač louvainske tomističke škole.

15

Stanisław Janeczek, *Filozofia na KUL-u. Nurty, osoby, idee*, Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2001., str. 154.

16

Stanislas Dominczak, *Les jugements modaux chez Aristote et les scolastiques*, Nova et vetera, Louvain 1923.

17

Isto, str. 3.

18

Isto, str. 115.

19

Antoni Korcik, *Teoria konwersji zdań asertorycznych u Arystotelesa w świetle teorii dedukcji*, Wydawnictwo Studiów Teologicznych, Wilno 1937.

20

Antoni Korcik, *Teoria sylogizmu zdań asertorycznych u Arystotelesa na tle logiki tradycyjnej*, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1948.

toličkom sveučilištu u Lublinu. U razdoblju od 1952. do 1954. godine bio je prodekan Filozofskog fakulteta. Umro je 24. listopada 1969. u Lublinu, u knjižnici.

Glavno područje Korcikova istraživačkog interesa bila je povijest logike. Bio je jedan od vodećih poljskih stručnjaka za to područje u razdoblju nakon Drugog svjetskog rata. Aktivno je sudjelovao u Grupi za povijest logike Poljske akademije znanosti i na njenim skupovima od 1957. do 1963. godine održao je trinaest predavanja. Istraživao je djelo mnogih manje poznatih logičara iz Starog i Srednjeg vijeka te manje poznate preteče suvremene logike. Uz dvije već spomenute knjige, napisao je i četrdesetak članaka posvećenih povijesti logike.

Józef Iwanicki rođen je 12. ožujka 1902. u Jelonku kod Opoczna. Studij je započeo u sjemeništu u Włocławku, a potom je prešao na studij filozofije, teologije i matematike na Sveučilištu u Strasbourgu u Francuskoj. Tamo je postigao doktorat iz filozofije obranivši disertaciju »Leibniz i matematički dokazi Božje egzistencije«.²¹ Od 1935. godine predavao je logiku i neke druge filozofske predmete u sjemeništu u Włocławku. Od 1946. do 1948. godine predavao je logiku na Teološkom fakultetu Sveučilišta u Varšavi. Od 1948. godine predavao je metodologiju znanosti na Filozofskom fakultetu Katoličkog sveučilišta u Lublinu. Od 1951. do 1956. godine bio je rektor Sveučilišta. Potom je prešao na Akademiju katoličke teologije u Varšavi gdje je opet predavao logiku i bio voditelj Katedre logike, bio je i prodekan pa potom dekan Filozofskog fakulteta i na kraju rektor. Umro je 4. kolovoza 1995. u Varšavi.

Najvažniji doprinos Iwanickoga logici predstavlja knjiga *Prirodna i logistička dedukcija*.²² U njoj je na više razina analizirao, usporedio i vrednovao sustave Gerharda Gentzena, Roberta Feysa, Davida Hilberta i Wilhelma Ackermanna, Gottloba Fregea i Bertranda Russella. I Iwanicki je istraživao povijest logike, točnije Aristotelovu silogistiku, te detaljno i kritički analizirao njezine suvremene interpretacije.²³ Posebno se bavio logičkom analizom dokaza za postojanje Boga i za besmrtnost ljudske duše. O toj tematici je, osim već spomenute doktorske disertacije, objavio i knjigu *Morin i matematički dokazi Božje egzistencije*,²⁴ kao i više članaka. Treće područje istraživanja Iwanickoga je metodologija znanosti. Njegovi izabrani tekstovi su nakon njegove smrti sabrani u knjigu.²⁵ Jadacki ocjenjuje da je Iwanicki u filozofiji išao sličnim putem kao i učenici Twardowskoga, premda nije studirao filozofiju u Lavovu nego u Strasbourgu.²⁶

Jerzy Kalinowski rođen je 4. kolovoza 1916. u Lublinu. Njegov ujak bio je Zygmunt Zawirski (1882.–1948.), poznati poljski logičar i filozof, jedan od vodećih predstavnika lavovsko-varšavske škole, profesor na Sveučilištu Adama Mickiewicza u Poznańu do 1937. godine, a potom profesor na Jagelonskom sveučilištu u Krakovu.²⁷ Dakle, Kalinowski je imao blisku osobnu vezu s lavovsko-varšavskom školom. Po završetku srednje škole 1934. godine, studirao je pravo na Katoličkom sveučilištu u Lublinu i diplomirao 1938. godine. Tu ga je za filozofiju zainteresirao Czesław Martyniak, mladi filozof prava i profesor teorije i filozofije prava.²⁸

Nakon okupacije Poljske na početku Drugog svjetskog rata, Kalinowski je uspio pobjeći u Francusku. Iako je živio u teškim uvjetima u okupiranoj Francuskoj, znanstveno se usavršavao i studirao na sveučilištu u Poitiersu. U Francuskoj je u bolnici upoznao i svoju buduću suprugu M. A. Bouchaud i oženio je 1942. godine. Nakon rata vratio se u Poljsku i 1947. godine na Katoličkom sveučilištu u Lublinu obranio je doktorsku disertaciju »Teorija društvenih i pravnih zakona Leona Deguita« (»Teoria reguły społecznej i reguły prawnej

Leona Duguit«). Potom je na istom sveučilištu počeo predavati na Fakultetu prava i ekonomije, predavao je filozofiju prava i logiku. Logika je tada postala glavno područje njegova istraživanja i on je 1951. obranio habilitacijski rad²⁹ »Logika praktičnih sudova« (»Logika zdań praktycznych«). Nakon što su komunističke vlasti zatvorile Fakultet prava i ekonomije, Kalinowski je prešao na Filozofski fakultet i bio njegov dekan od 1952. do 1957. godine. To je bilo vrlo teško razdoblje, komunističke vlasti su s fakulteta izbacile niz starijih profesora, uključujući i prethodnog dekana fakulteta. Ali to je bilo i vrlo plodno razdoblje, baš u tome vremenu formirala se glasovita lublinska filozofska škola.

Godine 1958. Kalinowski je emigrirao u Francusku, domovinu svoje supruge, i tamo ostao do smrti. Od tada se češće potpisivao francuskim oblikom svoga imena »Georges«. U Francuskoj mu nije priznata poljska habilitacija i nije mogao naći odgovarajuće radno mjesto dok nije postigao francusku habilitaciju (stupanj 'docteur d'Etat'). To je postigao na Sveučilištu u Bordeauxu radom »Problem istine u moralu i pravu«. Tek nakon toga mogao je dobiti stalno mjesto u Nacionalnom centru za znanstvena istraživanja (Centre National de la Recherche Scientifique) u Parizu. Od tada se bavio prvenstveno znanstvenoistraživačkim radom, a u nastavi je sudjelovao samo sporadično. Umro je 21. listopada 2000. u Buis les Baronnies.³⁰

21

Joseph Iwanicki, *Leibniz et les démonstrations mathématiques de l'existence de Dieu*, Librairie Universitaire d'Alsace, Strasbourg 1933.

22

Józef Iwanicki, *Dedukcja naturalna i logistyczna*, Nakł. Polskiego Towarzystwa Teologicznego, Warszawa 1949.

23

Usp. Józef Iwanicki, »O sylogistycy Arystotelesa«, *Studia Philosophiae Christianae*, Vol. 1, No. 2 (1965), str. 67–102.

24

Joseph Iwanicki, *Morin et les démonstrations mathématiques de l'existence de Dieu*, J. Vrin, Paris 1936.

25

Edward Nieznański i Roman Tomanek (red.), *Książdz rektor Józef Iwanicki – kapłan i metodolog filozofii, Dzieła wybrane*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2007.

26

Jacek Jadacki, »The Lvov-Warsaw School and Its Influence on Polish Philosophy of the Second Half of the 20th Century«, u: Jacek Jadacki i Jacek Pańniczek (ur.), *The Lvov-Warsaw School – The New Generation*, Rodopi, Amsterdam 2006., str. 43.

27

O Zygmuntu Zawirskome vidi opširnije u: Irena Szumilewicz-Lachman, *Zygmunt Zawirski: His Life and Work, With Selected Writings on Time, Logic & the Methodology*

of Science, Kluwer Academic Publishers, Boston 1994.

28

Czesław Martyniak rođen je 1906. u Lublinu, studirao na Katoličkom sveučilištu u Lublinu, doktorat iz filozofije postigao je 1931. na Katoličkom institutu u Parizu (Institut Catholique de Paris), a doktorat iz prava postigao je 1933. na Sveučilištu Jana Kazimira u Lavovu. Nacisti su ga ubili 23. prosinca 1939. godine. Kalinowski opisuje na koji je način on upoznao doprinos Martyniaka i kako je to utjecalo na njegov daljnji rad u: Jerzy Kalinowski, »De la philosophie pratique a la logique deontique. Les racines thomistes de certaines recherches actuelles«, u: *W 700-lecie śmierci św. Tomasza z Akwinu / Saint Thomas d'Aquin pour le septieme centenaire de sa mort, Próba uwspółcześnienia jego filozofii / Essais d'actualisation de sa philosophie*, Towarzystwo naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1976., str. 223–226.

29

Recenzenti ovoga rada bili su vodeći poljski logičari Tadeusz Kotarbiński i Jerzy Ślupecki. Tadeusz Kotarbiński (1886.–1981.) je kasnije bio i predsjednik Poljske akademije znanosti. O Ślupeckome ćemo nešto reći kasnije u ovom članku.

30

Iscrpnna bibliografija njegovih djela objavljena je u: Tadeusz Kwiatkowski i Agnès Bastit, »Bibliographie exhaustive de Jerzy Kalinowski«, *Philosophia scientiae*, Vol. 10, No. 1 (2006), str. 195–221.

Prvi i najvažniji doprinos Kalinowskoga logici je utemeljenje deontičke logike. Godine 1951. finski filozof Georg Henrik von Wright je u časopisu *Mind* objavio članak »Deontička logika«³¹ i danas obično njega drže osnivačem te grane logike. Međutim, iste godine i nezavisno od von Wrighta, kako smo već prije spomenuli, Kalinowski je obranio svoj habilitacijski rad s istom temom, ali tekst je objavljen tek dvije godine kasnije, na poljskom i francuskom jeziku.³² Taj sustav Kalinowskoga postao je kasnije poznat kao sustav K1. Kasnije je on kritizirao neke ideje von Wrighta na ovome području.³³

Kalinowski je napisao veliki broj članaka o deontičkoj logici, a samo jedan dio njih je 1972. godine sabran u knjizi.³⁴ Jedan izbor njegovih članaka tiskan je 1978. godine u španjolskom prijevodu u posebnom broju časopisa *Cuadernos de Metodologia y filosofia del derecho* u Venezueli. O deontičkoj logici napisao je i dvije knjige. Prva je *Uvod u pravnu logiku* s predgovorom Chaïma Perelmana.³⁵ Druga je *Logika normi* koja je prevedena na njemački, španjolski i poljski jezik.³⁶ U ovoj knjizi izložio je i svoj drugi sustav deontičke logike, sustav K2.³⁷ Napisao je i jedan udžbenik logike za pravnike.³⁸

Kalinowski ukazuje da su doprinosi deontičkoj logici više drugih autora (von Wrighta, Beckera i Blanchéa) doprinosi

»... logičara koji su u određenom trenutku proširili svoja istraživanja na norme ili sudove o normama. To vjerojatno objašnjava odsustvo normativne silogistike u njihovim sustavima, temelja najčešćih zaključaka među deduktivnim zaključcima moralista i pravnika.«³⁹

Njegovi deontički sustavi su naprotiv »djelo pravnika, ili točnije filozofa prava (...) oni su više otkriveni nego li konstruirani«.⁴⁰ Ovo lijepo karakterizira realistički pristup Kalinowskoga, pristup karakterističan i za tomističku filozofiju i, kako smo u uvodu spomenuli, karakterističan za poljsku filozofiju dvadesetog stoljeća. Obzirom na prvo, Kalinowski i sam piše da su polazište njegovih ideja o izgradnji deontičke logike činile ideje Aristotela i Tome Akvinskoga o praktičnoj spoznaji⁴¹ i da su njih dvojica bili »svjetionici koji pokazuju put u luku«.⁴² Rodolfo Bozzi napisao je knjigu u kojoj opširno analizira deontičku logiku Kalinowskoga.⁴³

Uz logiku, Kalinowski je opširno istraživao i cijeli niz drugih filozofskih tema: semiotiku, praktičnu spoznaju, filozofiju prava, etiku, filozofiju čovjeka, metafiziku i povijest filozofije, fenomenologiju.⁴⁴ Zajedno sa Stefanom Swieżawskim pisao je i o pitanjima aktualnog trenutka za filozofiju.⁴⁵ Prevodio je djela vodećih logičara međuratne varšavske škole, Alfreda Tarskog i Stanisława Leśniewskog, na francuski jezik. Istraživanju filozofije Kalinowskoga posvećeno je u svijetu više knjiga.⁴⁶

Stanisław Kamiński rođen je 24. listopada 1919. u mjestu Radzyn Podlaski. Od 1938. do 1946. studirao je filozofiju i teologiju u sjemeništu Siedlce i Janow Podlaski, a po završetku studija zaređen je za svećenika. Usavršavanje iz filozofije nastavio je na Katoličkom sveučilištu u Lublinu i 1949. godine je obranio doktorsku disertaciju »Fregeov dvovalentni aksiomatski sustav iskaznih varijabli u svjetlu suvremene metodologije deduktivnih znanosti« (»Fregego dwuwartościowy system aksjomatyczny zmiennych zdaniowych w świetle współczesnej metodologii nauk dedukcyjnych«). Mentor mu je bio Antoni Korcik.

Cijelu nastavnu karijeru proživio je na Katoličkom sveučilištu u Lublinu na kojemu je predavao do smrti. Počeo je kao asistent držati nastavu iz logike na Pravnom i Filozofskom fakultetu, 1950. godine postao je docent na Ka-

tetri za logiku i metodologiju znanosti, a 1957. godine je postao šef Katedre za metodologiju znanosti. Od 1962. do 1975. godine vodio je i Katedru za logiku. Više godina je bio i dekan Filozofskog fakulteta (1970.–1975.,

31

Georg Henrik von Wright, »Deontic Logic«, *Mind*, Vol. 60, No. 1 (1951), str. 1–15.

32

Jerzy Kalinowski, »Teoria zdań normatywnych«, *Studia Logica*, Vol. 1, No. 1 (1953), str. 113–146 i Jerzy Kalinowski, »Theorie des propositions normatives«, *Studia Logica*, Vol. 1, No. 1 (1953), str. 147–182.

33

Usp. Georges Kalinowski, »Obligation dérivée et logique déontique relationnelle (Remarques sur le système de G. H. von Wright et sur le développement de la logique déontique)«, *Notre Dame Journal of Formal Logic*, Vol. 5, No. 3 (1964), str. 181–190; Georges Kalinowski, *La logique des normes*, Presses Universitaires de France, Paris 1972., str. 79–100.

34

Georges Kalinowski, *Etudes de logique déontique*, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, Paris 1972. U ovoj zbirci članaka nalazi se i prije spomenuti prvi članak Kalinowskoga kojim je utemeljio deontičku logiku.

35

Georges Kalinowski, *Introduction à la de logique juridique*, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, Paris 1965. Chaïm Perelman (1912.–1984.) poljski je filozof koji je još kao dijete otišao iz Poljske u Belgiju, tamo se školovao i proveo cijeli život.

36

Georges Kalinowski, *La logique des normes*, Presses Universitaires de France, Paris 1972. Njemački prijevod: Georges Kalinowski, *Einführung in die Normenlogik*, Atheneum, Frankfurt am Main 1972.; španjolski prijevod: Georges Kalinowski, *Lógica del discurso normativo*, Ed. Tecnos, Madrid 1975.; poljski prijevod: Jerzy Kalinowski, *Logika norm*, Daimonion, Lublin 1993.

37

G. Kalinowski, *La logique des normes*, str. 111–122.

38

Georges Kalinowski, *La logique déductive, Essai de présentation aux juristes*, Presses Universitaires de France, Paris 1996.

39

G. Kalinowski, *La logique des normes*, str. 111.

40

Isto, str. 112.

41

Jerzy Kalinowski, »De la philosophie pratique a la logique deontique«, str. 237.

42

Isto, str. 239.

43

Rodolfo Bozzi, *La logica deontica di Georges Kalinowski*, Editrice Jovene, Napoli 1985. Ova knjiga sadrži i bibliografiju Kalinowskoga do 1983. godine (str. 193–204).

44

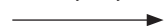
Navedimo barem samo knjige Kalinowskoga koje se bave ovim temama. O semiotici vidi: Georges Kalinowski, *Sémiotique et philosophie*, Editions Hadès Benjamins, Paris 1985. O praktičnoj spoznaji vidi: Jerzy Kalinowski, *Teoria poznania praktycznego*, Towarzystwo naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1960. O filozofiji prava i etici vidi: Georges Kalinowski, *Initiation à la philosophie morale*, Société d'Éditions Internationales, Paris 1966.; Georges Kalinowski, *Le problème de la vérité en morale et en droit*, Vitte, Lion 1967. (španjolski prijevod: Georges Kalinowski, *El problema de la verdad en la moral y en el derecho*, Editorial Universitaria, Buenos Aires 1979.); Georges Kalinowski, *Querelle de la science normative*, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, Paris 1969. (talijanski prijevod: Georges Kalinowski, *Disputa sulla scienza normativa*, CEDAM, Padova 1982.). O filozofiji čovjeka i fenomenologiji vidi: Georges Kalinowski, *La phénoménologie de l'homme chez Husserl, Ingarden et Scheler*, Editions Universitaires, Paris 1991.; Georges Kalinowski, *Expérience et phénoménologie: Husserl, Ingarden, Scheler*, Editions Universitaires, Paris 1992. O metafizici vidi: Georges Kalinowski, *L'impossible métaphysique*, Beauchesne, Paris 1981. (talijanski prijevod: Georges Kalinowski, *L'impossibile metafisica*, Marietti, Genova 1991.). Uz spomenute knjige napisao je i veliki broj članaka.

45

Usp. Stefan Swieżawski i Jerzy Kalinowski, *La philosophie à l'heure du Concile*, Société d'Éditions Internationales, Paris 1965. (Poljski prijevod: Stefan Swieżawski i Jerzy Kalinowski, *Filozofia w dobie soboru*, Wied, Warszawa 1995.)

46

Uz već spomenutu Bozzijevu knjigu o deontičkoj logici, vidi i sljedeće: Rodolfo Bozzi, *La fondazione metafisica del diritto in Georges Kalinowski*, Editrice Jovene, Napoli 1981.; Carlos J. Massini, *Derecho y Ley se*

1977.–1979., 1981.–1986.). Umro je 21. ožujka 1986. u Freiburgu u Njemačkoj.⁴⁷

Glavno područje istraživanja Kamińskoga je metodologija i filozofija znanosti⁴⁸ te metodologija filozofije, u prvom redu metafizike,⁴⁹ ali on se bavio i logikom, kao i mnogim drugim temama: filozofskom antropologijom, metodologijom etike, filozofijom religije, metodologijom teologije, poviješću filozofije u Poljskoj. Nakon smrti izdana su njegova *Izabrana djela (Pisma wybrane)* u 5 svezaka. Nas ovdje zanima prvenstveno njegov doprinos logici. On je uključivao povijest logike i analizu tradicionalne logike suvremenim metodama,⁵⁰ odnos logike s metodologijom i jezikom, kao i primjenu logike u znanosti i filozofiji. Kamiński je objavio knjigu o teoriji definicije francuskog matematičara Josepha Diaza Gergonnea,⁵¹ a pisao je i o teorijama definicije Pascala, Hobbesa, Lockea i Condillaca. Istraživao je i najstariju povijest matematičke indukcije,⁵² poglede na indukciju u šesnaestom stoljeću,⁵³ a također i koncepcije dedukcije kod Pascala, Leibniza i Fregea.⁵⁴ Pisao je o odnosu suvremene logike i filozofije,⁵⁵ o povijesti poljske logike, o srednjovjekovnoj i suvremenoj semiotici, o sistematizaciji logičkih pogrešaka.⁵⁶

Pristup Kamińskoga nastavi logike možemo upoznati u njegovom kratkom uvodu u logiku. Tu on u malo prostora uspijeva prikazati osnove logike sudova, logike predikata i silogistike kao posebnog i najstarijeg dijela logike predikata, osnove nekih neklasičnih logika (polivalentne logike sudova, logike striktno implikacije ili modalne logike sudova i deontičke logike sudova) i osnove metalogike.⁵⁷

Ludwik Borkowski rođen je 7. kolovoza 1914. u Obroszynu blizu Lavova. Studij filozofije započeo je 1933. godine na Sveučilištu Jana Kazimira u Lavovu. Zbog duge bolesti morao je 1938. godine prekinuti studij te ga je završio 1946. godine na Jagelonskom sveučilištu u Krakovu. Tri godine radio je kao srednjoškolski profesor u Wrocławu, a potom je prešao na sveučilište u istome gradu. Na Sveučilištu u Wrocławu radio je do 1975. godine, a onda je prešao na Katoličko sveučilište u Lublinu gdje je ostao do smrti. Bio je voditelj Katedre za logiku od 1. listopada 1975. do 1. rujna 1985. Umro je u Lublinu 22. listopada 1993.⁵⁸

Borkowski je objavio niz članaka iz logike, najviše u časopisu *Studia Logica*. Kasnije je izbor njegovih članaka sabran u dvije knjige.⁵⁹ On je poseban interes posvetio istraživanju kvantifikatora.⁶⁰ Bavio se i teorijom definicija,⁶¹ teorijom logičkog slijeda i modalnom logikom.⁶² Istraživao je i noviju povijest logike, posebno djela poljskih logičara Jana Łukasiewicza⁶³ i Kazimierza Ajdukiewicza.⁶⁴ Priredio je i Łukasiewiczova izabrana djela na engleskom jeziku.⁶⁵ Bio je zainteresiran i za filozofske posljedice postignuća u logici. Tako je sredstvima suvremene logike formulirao jednu verziju definicije klasičnog pojma istine po kojemu je neki sud istinit ako i samo ako postoji stanje stvari koje taj sud opisuje.⁶⁶ Pokazao je da je ta definicija ekvivalentna poznatoj definiciji Alfreda Tarskoga.⁶⁷

Zajedno s Jerzyjem Śłupeckim,⁶⁸ Borkowski je detaljno izložio sustave prirodne dedukcije za klasičnu logiku sudova i predikata, za inuicionističku logiku i za sustave S4 i S5 modalne logike te ukazao na vrijednost sustava prirodne dedukcije u nastavi logike.⁶⁹ U svome opširnom članku oni navode da je cilj »uvesti takva logička sredstva koja bi omogućila (...) da se dokazi formaliziraju na praktički jednostavan i didaktički lak način.«⁷⁰ Pišu da su sustav kojega donose

»... nekoliko godina koristili u nastavi logike i u nekim granama matematike. Praksa je pokazala da studenti lako i brzo uče pravila tog sustava i bez pomoći nastavnika izvode formalizirane dokaze čak i u kompliciranijim slučajevima.«⁷¹

Naglašavaju dalje da se u takvom sustavu »formalizirani dokazi nekih matematičkih teorema skoro ne razlikuju od intuitivnih dokaza«. ⁷²

Borkowski je napisao više vrlo uspješnih priručnika iz logike, jedan zajedno sa Šlupeckim, koji su doživjeli brojna izdanja i prijevode na strane jezike. Prvi je *Elementi matematičke logike i teorije skupova* koji je doživio četiri

gún *Georges Kalinowski*, Editorial Idearium, Mendoza 1987.; Manuel Ballester Hernandez, *La Unidad del Pensamiento, Estudio sobre el itinerario intelectual de G. Kalinowski*, PPU, Barcelona 1992.; Daniel Alejandro Herrera, *La noción de derecho en Villey y Kalinowski*, EDUCA, Buenos Aires 2000.

47

Bibliografija njegovih djela objavljena je u: Anna I. Buczek i Tadeusz Szubka, »Bibliografija prac Stanisława Kamińskiego«, *Roczniki Filozoficzne*, Vol. 35, No. 1 (1987), str. 5–47.

48

Glavno njegovo djelo s ovoga područja je knjiga: Stanisław Kamiński, *Nauka i metoda, Pojęcie nauki i klasyfikacja nauk*, Towarzystwo naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1998. Ovo je četvrto izdanje, prvo je objavljeno 1961. godine. Prikaz njegovog doprinosa ovome području vidi u članku: Andrzej Bronk, »Stanisław Kamiński – A Philosopher and Historian of Science«, u: Władysław Krajewski (ur.), *Polish Philosophers of Science and Nature in the 20th Century*, Rodopi, Amsterdam 2001., str. 141–151.

49

Glavno njegovo djelo s ovoga područja je knjiga: Mieczysław Albert Krapiec i Stanisław Kamiński, *Z teorii i metodologii metafizyki*, Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1994.

50

Stanisław Kamiński, »Tradycyjna teoria wnioskowania bezpośredniego jako pewien fragment dwuwartościowego rachunku zdań«, *Studia Logica*, Vol. 11, No. 1 (1961), str. 7–21.

51

Stanisław Kamiński, *Georgeonno'a teoria definicji*, Towarzystwo naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1958.

52

Stanisław Kamiński, »O początkach indukcji matematycznej«, *Studia Logica*, Vol. 7, No. 1 (1958), str. 221–241.

53

Stanisław Kamiński, »Nauka o indukcji w logice XVI-ego wieku«, *Collectanea Theologica*, Vol. 28 (1957), str. 235–258.

54

Stanisław Kamiński, »Fregego logika zdań«, *Roczniki Filozoficzne*, Vol. 5, No. 2 (1957), str. 31–64.

55

Stanisław Kamiński, »Logika współczesna a filozofia«, *Roczniki Filozoficzne*, Vol. 9, No. 1 (1961), str. 49–84.

56

Stanisław Kamiński, »Systematyzacja typowych błędów logicznych«, *Roczniki Filozoficzne*, Vol. 10, No. 1 (1962), str. 5–39.

57

Stanisław Kamiński, »Elementy logiki formalnej«, u: Mieczysław A. Krapiec et al., *Wprowadzenie do filozofii*, wydanie drugie poszerzone, Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2003., str. 673–703.

58

Bibliografija njegovih djela do umirovljenja 1985. godine objavljena je u: Anna I. Buczek i Stanisław Kiczuk, »Bibliografija prac Ludwika Borkowskiego 1951–1985«, *Roczniki Filozoficzne*, Vol. 32, No. 1 (1984).

59

Prva i veća knjiga je: Ludwik Borkowski, *Studia logiczne, Wybór*, Towarzystwo naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1990. Druga je manja i tematski određena: Ludwik Borkowski, *Pisma o prawdzie i stanach rzeczy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1995.

60

Ludwik Borkowski, »On Proper Quantifiers I«, *Studia Logica*, Vol. 8, No. 1 (1958), str. 65–128; Ludwik Borkowski, »On Proper Quantifiers II«, *Studia Logica*, Vol. 10, No. 1 (1960), str. 7–26; Ludwik Borkowski, »Correction to the Paper 'On Proper Quantifiers II'«, *Studia Logica*, Vol. 15, No. 1 (1964), str. 272.

61

Ludwik Borkowski, »Über Analytische und Synthetische Definitionen«, *Studia Logica*, Vol. 4, No. 1 (1956), str. 7–61; Ludwik Borkowski, »Kilka uwag o pojęciu definicji«, *Studia Logica*, Vol. 23, No. 1 (1968), str. 59–69.

62

Ludwik Borkowski, »O terminach modalnych«, *Studia Logica*, Vol. 5, No. 1 (1957), str. 7–41.

63

Ludwik Borkowski, »Pierwsza nowoczesna monografia o sylogistyce Arystotelesa«, *Studia Logica*, Vol. 7, No. 1 (1958), str. 13–26;

izdanja te je preveden na ruski i engleski jezik.⁷³ Drugi je *Elementi formalne logike* koji je u samo osam godina doživio pet izdanja.⁷⁴ Treći je *Formalna logika, logički sustavi, uvod u metalogiku* koji je doživio dva izdanja i preveden je na njemački jezik.⁷⁵ Četvrti je *Uvod u logiku i teoriju skupova*.⁷⁶ I u sasvim kratkom uvodnom prikazu logike na samo dvadesetak stranica Borkowski uspijeva izložiti osnove logike sudova i predikata, skupova, relacija i funkcija.⁷⁷

Stanisław Kiczuk rođen je 16. siječnja 1938. Filozofiju je diplomirao 1973. na Katoličkom sveučilištu u Lublinu, a doktorirao je 1976. godine na istome sveučilištu. Godine 1984. postigao je habilitaciju, a od 24. svibnja 1985. bio je šef Katedre za logiku. Od 1986. do 1989. godine bio je prodekan Filozofskog fakulteta, od 1989. do 1998. godine bio je prorektor Sveučilišta, a od 1999. do 2008. godine bio je dekan Filozofskog fakulteta.

Njegovo glavno područje istraživanja predstavljaju neklasične logike, posebno logika promjena i logika uzročnosti. On napominje da su »predstavnici lublinske škole vidjeli potrebu za takvim logikama« i da je »Katoličko sveučilište u Lublinu stvorilo prikladnu klimu za izgradnju takvih logika«. ⁷⁸ Kiczuk se bavio i filozofijom logike i filozofijom znanosti. Uz veliki broj članaka objavio je i tri knjige: *Problematika spoznajne vrijednosti logike promjene*,⁷⁹ *Uzročna veza i logika uzročnosti*⁸⁰ i *Predmet formalne logike i njena primjenjivost*.⁸¹

Kada ovaj prikaz života i rada logičara na Katoličkom sveučilištu u Lublinu usporedimo s općim prikazom karakteristika poljske filozofije i logike kojega smo izložili u uvodu ovoga članka, možemo uočiti mnoge paralele. Prvo, lublinski su logičari, kao i drugi poljski logičari, veliku pažnju posvetili istraživanju povijesti logike. Drugo, lublinski su logičari došli do nekih potpuno novih otkrića u logici, a rad na upoznavanju povijesti logike i na novim otkrićima bio je međusobno povezan. Treće, logičari i odlični poznavatelji logike imali su veliki udio među filozofima na Katoličkom sveučilištu u Lublinu. Četvrto, poštovanje koje su lublinski logičari uživali na svome sveučilištu iskazalo se i njihovim institucionalnim statusom na fakultetu i sveučilištu, zauzimali su vrlo često položaj dekana Filozofskog fakulteta, a ponekad i rektora i prorektora Sveučilišta.

Ako pak prikaz života i rada logičara na Katoličkom sveučilištu u Lublinu usporedimo s prikazom poljskog tomizma kojega smo također izložili u uvodu ovoga članka, opet vidimo paralele. Međuratni profesor logike bio je učenik louvainske škole. Tek nakon Drugog svjetskog rata osjeća se utjecaj lavovsko-varšavske škole i krakovskog kruga. Dvojica od petorice osnivača lublinske škole, Kalinowski i Kamiński, bili su logičari. Uloga logike i posebno metodologije bila je u lublinskoj školi veća nego u tomizmu u zapadnim zemljama. Ipak, važno je uočiti, logika je za lublinske filozofe ostala samo oruđe (*organon*), sasvim u skladu s aristotelovskom i tomističkom tradicijom klasične filozofije. Središnje mjesto uvijek je zauzimala metafizika, opet u skladu s tom tradicijom.

Ivan Zelić

Logic at the Catholic University of Lublin

Abstract

Polish logic flourished between the two World Wars and played a major role at Polish universities. This flowering essentially marked the philosophy in Poland in the 20th century. The Catholic University of Lublin (Katolicki Uniwersytet Lubelski, KUL) was founded in 1918, and its Faculty of Philosophy and Chair of Logic in 1946. The role that logic has had at KUL reflects the typical Polish tradition from the first half of the century and the more ancient tradition of medieval universities. Among logicians who taught at this university stand out Antoni Korcik, Józef Iwanicki, Jerzy Kalinowski, Stanisław Kamiński, Ludwik Borkowski and Stanisław Kiczuk. They have made significant contributions to logic and its application in philosophy, not only in Poland. In their work we can find influences from analytic and Thomistic currents, the Lvov-Warsaw school and the Lublin school.

Key words

Polish philosophy, Polish logic, Catholic University of Lublin, Lublin school, Lvov-Warsaw school, Cracow circle, deontic logic, natural deduction

Ludwik Borkowski i Jerzy Śłupecki, »The Logical Works of J. Łukasiewicz«, *Studia Logica*, Vol. 8, No. 1 (1958), str. 7–56.

64

Ludwik Borkowski, »Kazimierz Ajdukiewicz (1980–1963) I.«, *Studia Logica*, Vol. 16, No. 1 (1965), str. 7–29; Ludwik Borkowski, »Kazimierz Ajdukiewicz (1980–1963) II.«, *Studia Logica*, Vol. 18, No. 1 (1966), str. 7–39.

65

Jan Łukasiewicz, *Selected Works*, Ludwik Borkowski (ur.), North-Holland Publishing Company, Amsterdam 1970.

66

Ludwik Borkowski, »A Formulation of the Classical Definition of Truth«, u: Ludwik Borkowski, Stanisław Kamiński i Antoni B. Stepien (ur.), *Studies in Logic and Theory of Knowledge*, Vol. 1, Towarzystwo naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1985., str. 33–44.

67

Tarski je svoju definiciju prvi puta objavio 1933. u članku: Alfred Tarski, »Pojęcie prawdy w językach nauk dedukcyjnych«. Taj članak kasnije je preveden na mnoge druge jezike. Engleski prijevod: Alfred Tarski, »Concept of Truth in Formalized Languages«, u: Alfred Tarski, *Logic, Semantic, Metamathematics, Papers from 1926 to 1938*, Oxford University Press, Oxford 1956.

68

O njemu vidi opširnije u: Jan Woleński i Jan Zygmunt, »Jerzy Śłupecki (1904–1987): Life and Work«, *Studia Logica*, Vol. 48, No. 4 (1989), str. 401–411; Jan Zygmunt, »A Bibliography of the Published Work of Jerzy Śłu-

pecki«, *Studia Logica*, Vol. 48, No. 4 (1989), str. 413–421.

69

Ludwik Borkowski i Jerzy Śłupecki, »A Logical System Based on Rules and Its Application in Teaching Mathematical Logic«, *Studia Logica*, Vol. 7, No. 1 (1958), str. 71–113.

70

Isto, str. 71.

71

Isto, str. 71–72.

72

Isto, str. 72.

73

Ludwik Borkowski i Jerzy Śłupecki, *Elementy logiki matematycznej i teorii mnogości*, PWN, Warszawa 1963. Drugo izdanje objavljeno je 1966. godine, treće 1969. godine, a četvrto 1984. godine. Ruski prijevod: JI. Борковский и Е. Слупецкий, *Элементы математической логики и теория множеств*, Издательство Прогресс, Москва 1965. Engleski prijevod: Ludwik Borkowski i Jerzy Śłupecki, *Elements of Mathematical Logic and Set Theory*, Oxford University Press, Oxford 1967.

74

Ludwik Borkowski, *Elementy logiki formalnej, Wydanie piąte*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1980. Prvo izdanje objavljeno je 1972. godine, drugo 1974. godine, treće 1976. godine, a četvrto izdanje 1977. godine.

75

Ludwik Borkowski, *Logika formalna, systemy logiczne, wstęp do metalogiki*, Państwowe

Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1970. Drugo izdanje objavljeno je 1977. godine. Njemački prijevod: Ludwik Borkowski, *Formale Logik, Logische Systeme, Einführung in die Metalogik, Ein Lehrbuch*, C. H. Beck, München 1977. Godinu ranije njemački prijevod objavila je i izdavačka kuća Akademie Verlag iz Berlina.

76

Ludwik Borkowski, *Wprowadzenie do logiki i teorii mnogości*, Towarzystwo naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1991.

77

Usp. Ludwik Borkowski, »Wiadomości z logiki formalnej«, u: Antoni B. Stępień, *Elementy filozofii*, Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1986., str. 127–147.

78

Stanisław Kiczuk, »A Dispute about the Applicability of Formal Logic to Philosophy

in the Lublin School«, u: *Studies in Logic and Theory of Knowledge*, Vol. 5, Stanisław Kiczuk, Józef Herbut i Antoni B. Stępień (ur.), Towarzystwo naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2002., str. 19.

79

Stanisław Kiczuk, *Problematyka wartości poznawczej systemów logiki zmiany*, Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1984.

80

Stanisław Kiczuk, *Związek przyczynowy a logika przyczynowości*, Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1995.

81

Stanisław Kiczuk, *Przedmiot logiki formalnej oraz jej stosowalność*, Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2001.